

ศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชน อ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์

The Potential of Lam Phok Community in Managing Community-Based Tourism of the Lam Phok Surin Province

นัชณลิน อินทนุพัฒน์¹
Naknalin Intanupat¹

Received: 3 September 2019

Revised: 16 March 2020

Accepted: 13 March 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชน อ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ มุ่งเน้นศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนและการศึกษาองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก ผลการศึกษาระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติและด้านศิลปวัฒนธรรมและวิถีชุมชน รวมทั้งด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านผู้นำชุมชน ภาวศึเครือข่าย และหน่วยงานภาครัฐ พบว่ามีระดับคุณภาพสูง ซึ่งมีความพร้อมที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่า ด้านที่พักและรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับไม่มีคุณภาพ เมื่อพิจารณาด้านบุคลากร พบว่า บุคลากรและประชาชนทั่วไปในชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และผลการศึกษาระดับองค์ประกอบสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก เมื่อพิจารณาการเข้าถึงสิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก และกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า อ่างเก็บน้ำลำพอกมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาสู่การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ภายใต้องค์ประกอบดังนี้ 1) ลักษณะเฉพาะของชุมชน 2) กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือ 3) การเพิ่มขีดความสามารถการท่องเที่ยวชุมชน 4) การกำหนดแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการท่องเที่ยว และ 5) กระบวนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ

คำสำคัญ: ชุมชน, ศักยภาพ, การจัดการท่องเที่ยว

¹ อาจารย์ประจำ, สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์, อีเมลล์: Naknalin3571@gmail.com

¹ Lecturer, Major Tourism and Hotel Management, Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Surin Campus, Email: naknalin3571@gmail.com

Abstract

The potential of the community of Lam Phok in Surin Province to properly manage a community-based tourism program was under consideration in this report. The community's strengths and weaknesses were identified, but the report focuses primarily on the capabilities and potential of the community itself. The researcher reported that the components of community based tourism highlight the area's natural surroundings, its versatile culture, and the community manager's ability to serve as liaison between various levels of managers and government officials. In addition, participation of community leaders, network associates and government officials means a community should maintain a high level of quality. As an example, one component of community based tourism program found that accommodations and tourism management models had poor quality. Other components of of Lam Phok community based tourism management program consider the display of attractive souvenirs, facilities, accommodations and tourism activities. When judging the staff and people in Lam Phok community, it was reported that they lacked knowledge about general information of tourism managing by community. Overall, the researcher found that Lam Phok has the potential to be developed by the community into a tourist attraction under the component structure as follows; 1) Community characteristics, 2) Cooperative network group, 3) Increasing Community tourism's potential, 4) model scheme and tourism planning, 5) Cooperative network group development.

Keywords: Community, Potentials, Tourism management

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถผลักดันให้เศรษฐกิจโลกเกิดการเจริญเติบโตขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งประเทศกำลังพัฒนาและประเทศไทยเป็นประเทศเป้าหมายด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโลกมากขึ้น จากรายงานของสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council, 2017) พบว่า ปี พ.ศ. 2559 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีมูลค่าประมาณ 82.50 พันล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 20.60 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ในปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยมีรายได้จากการ

ท่องเที่ยวประมาณ 2.90 ล้านล้านบาท คิดเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 1.89 ล้านล้านบาท ซึ่งมีรายได้มากกว่าในปี พ.ศ. 2558 และ 2557 ที่ 2.23 ล้านล้านบาท และ 1.17 ล้านล้านบาท ตามลำดับ และคาดว่าจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด 3.18 ล้านล้านบาท ในปี พ.ศ. 2560 และ 5.98 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2570 (World Travel and Tourism Council, 2017) ปัจจุบันพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั่วโลกให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในด้านประสบการณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยวมากกว่าการให้ความสำคัญกับความพึงพอใจจากวัตถุ นักท่องเที่ยวจึงเน้นการท่องเที่ยวที่สามารถนำเสนอประสบการณ์ที่น่าสนใจและ

แปลกใหม่มากขึ้น ซึ่งคาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2568 อัตราการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเพื่อการซื้อประสบการณ์จากการท่องเที่ยวจะมีมากกว่าการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเชิงวัตถุประสงค์ร้อยละ 55 (Amadeus, 2016)

จากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั่วโลกให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในด้านประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนท้องถิ่นที่หลากหลาย แต่ละจังหวัดมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะอันโดดเด่น เมื่อพิจารณาจุดแข็งของการท่องเที่ยวของประเทศไทย พบว่าชุมชนหลายแห่งในหลายบริบทสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวโดยชุมชนแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ชุมชนได้รับโดยตรงและโดยอ้อมครบทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน สร้างความภาคภูมิใจ สร้างการรับรู้ให้แก่สังคมภายนอก และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เมื่อพิจารณาจุดอ่อน พบว่าชุมชนที่เริ่มมีชื่อเสียงจะมีนักท่องเที่ยวเข้าไปจำนวนมากแต่ยังขาดระบบการวางแผนและจัดการพื้นที่ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาล รวมทั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการใช้ทรัพยากรของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบางชุมชนขาดระบบการจัดการบริหารผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมสำหรับสมาชิกในชุมชนตามความเหมาะสม ทำให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนและมองว่าการท่องเที่ยวนำประโยชน์มาให้กลุ่มคนไม่กี่คนและชุมชนไม่ได้อะไร (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีจุดเด่นอยู่ที่แต่ละชุมชนมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความเป็นท้องถิ่นดั้งเดิมเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ซึ่งชุมชนเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง (วรรณวิมล ภูนาศ, 2558)

อ่างเก็บน้ำลำพอก ตำบลกุดหวาย อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เกิดขึ้นจากสภาพธรรมชาติที่ราบลุ่มที่ลำนํ้าจากเทือกเขาพนมดงรัก ไหลผ่านพื้นที่อำเภอกาบเชิง อำเภอสังขะ อำเภอลำดวน เข้าเขตอำเภอศีขรภูมิที่ตำบลตรมไพร และไหลรวมกันที่อ่างเก็บน้ำลำพอก ซึ่งมีเนื้อที่ 8,832 ไร่ บริเวณพื้นที่ห้วยลำพอกเป็นแหล่งรวมอารยธรรมโบราณ เป็นที่ตั้งของปราสาทบ้านอนันต์ โบราณสถานพุทธศตวรรษที่ 16 ปราสาทศีขรภูมิโบราณสถานพุทธศตวรรษที่ 17 และอโรคยาศาลาหรือพยาบาลสถานแห่งพระพุทธรเจ้า จัดสร้างในพุทธศตวรรษที่ 17 และเป็นศูนย์รวมอารยธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ลาวและกวย ที่สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้อ่างเก็บน้ำลำพอกยังมีวิถีชีวิตชุมชนที่น่าสนใจโดยชุมชนรอบอ่างเก็บน้ำลำพอกใช้เป็นแหล่งสร้างรายได้จากการจำหน่ายสัตว์น้ำ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นกก แหล่งวิถีชีวิตควายนํ้า รวมทั้งเป็นแหล่งดูนกเปิดน้ำที่อพยพมาจากไซบีเรีย (อิทธิศักดิ์ นันทิเดชาพันธ์, 2562)

อ่างเก็บน้ำลำพอกจึงเปรียบเสมือนโลหิตที่ค่อยหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนตามริมน้ำ รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เริ่มได้รับความนิยม

มากขึ้น ส่งผลให้มีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค ปรับปรุงถนน เพื่อตอบสนองความต้องการของ ตลาดการท่องเที่ยว มีการปรับปรุงพื้นที่รอบ อ่างเก็บน้ำห้วยลำพอก เพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยชุมชน จากการพัฒนาดังกล่าวทำให้ชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ชุมชน จำหน่ายได้มากขึ้นก่อให้เกิดการสร้างงานที่ เกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ต่างๆ แต่มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงลบเช่นกัน ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ความขัดแย้งภายในชุมชน การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึงในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วย่อม มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตทั้งใน ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (วรรณวิมล ภู่นาค, 2558)

ด้วยเหตุนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวทั้งในภาครัฐ เอกชน หรือ ชุมชนท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับ การจัดการการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการ จัดการการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ชุมชน ดังนั้นจึง หลีกเลียงไม่ได้ที่ชุมชนและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นจะเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการบริหาร จัดการการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการ จัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการจัดการ การท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์

วิธีการศึกษา

การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการ จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาชุมชน อ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ ใช้วิธีการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษา จากเอกสาร หนังสือ เอกสารทางวิชาการ และ ข้อมูลจากระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมทั้ง การศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) (วรรณ วิมล ภู่นาค) ด้วยการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น ซึ่งมี หน้าที่ควบคุม ดูแลและอำนวยความสะดวก ในการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มผู้ประกอบการ ในชุมชนและชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงต่อการจัดการ ท่องเที่ยว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลัก จำนวน 36 คน ซึ่งงานวิจัยของ Sampson (1967) แนะนำว่าจำนวนตัวอย่างที่เหมาะสม สำหรับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์ควร มีประมาณ 20 ราย งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเลือก ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 3 คน ผู้ประกอบการ ในชุมชน จำนวน 8 คน หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 4 คน และชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ จำนวน 6 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 คน และ เยาวชน จำนวน 5 คน โดยดำเนินการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ในประเด็นศักยภาพชุมชนเพื่อ การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน และองค์ประกอบ ที่สำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่าง เก็บน้ำลำพอก

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและแบบสนทนากลึ่งคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Question) โครงสร้างการสัมภาษณ์พัฒนาจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์สำหรับองค์กรในพื้นที่ที่มีบทบาท หน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์สำหรับการสนทนากลุ่มของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจและประชาชนในพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพจริงกระทำโดยการบันทึกข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ และ ข้อมูลจากระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในช่วงเวลาก่อนและภายหลังการสำรวจภาคสนาม การสังเกตสภาพจริงในขณะ

สำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย การเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น กระทำโดยการสอบถาม การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกและองค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ เกณฑ์การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณภาพและศักยภาพของการท่องเที่ยว ดังตารางที่ 1 ซึ่งข้อมูลการวิเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม รวมทั้งข้อมูลจากเอกสาร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และสรุปผลเพื่อเสนอเป็นแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

ตารางที่ 1 เกณฑ์การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณภาพและศักยภาพของการท่องเที่ยว (Pisamai Jarujittipant, 2014)

ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น	ระดับคุณภาพขององค์ประกอบ	ระดับศักยภาพการท่องเที่ยว
0-1.50	ไม่มีคุณภาพ (ต้องปรับปรุง)	ไม่มีศักยภาพ
1.51-2.50	ไม่มีคุณภาพ (ต้องปรับปรุง)	ไม่มีศักยภาพ
2.51-3.50	พอใช้	ปานกลาง
3.51-4.50	ดี	สูง
4.51-5.00	ดีมาก	สูง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ด้วยหลักการของ (Middleton, V., Fyall, A., Margan, M. and Ranchhod, A., 2009) รายละเอียดดังนี้

การเข้าถึงอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีเนื้อที่ 8,832 ไร่ รอบล้อมด้วยชุมชนบ้านสมบุรณ์บ้านสะตีย์บ้านโคกสนวนบ้านจารพัดและบ้านอนันต์ ตำบลกุดหวาย และตำบลยาง อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ อ่างเก็บน้ำลำพอกสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกที่สุดโดยรถยนต์เดินทางจากอำเภอสี่ขรภูมิประมาณ 15 กิโลเมตร บนถนนหมายเลข 226 สุรินทร์-ศรีสะเกษ

สิ่งดึงดูดใจชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจดังนี้ 1) สิ่งดึงดูดใจด้านธรรมชาติ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำลำพอก พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ฝูงนกเป็ดน้ำ นกกระยาง นกกระजิบ สัตว์น้ำ พร้อมสัมผัสกับทุ่งบัวขาวคุ่มสวย 2) สิ่งดึงดูดใจด้านศิลปวัฒนธรรมและวิถีชุมชน ได้แก่ ชุมชนเรือประมงวิถีชีวิตคนริมน้ำลำพอก ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนที่หลากหลาย เช่น ประเพณีแซนโฎนตา บูชาบรรพบุรุษ (บุญเดือนสิบ) สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของชุมชนผ่านทางกิจกรรมและประสบการณ์ที่ได้รับ (Wurzbarger, R., Aagesen, T., Pattakos, A., and Pratt, S., 2009) ด้วยการพัฒนาและสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของ

ชุมชน และ 3) สิ่งดึงดูดใจด้านสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ แหล่งประวัติศาสตร์ ได้แก่ ศาลหลักเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งเดิมอำเภอสี่ขรภูมิ (เชียงใหม่) พื้นที่ประวัติศาสตร์ที่บอกเล่าเรื่องราวของผู้จับช้างแตกเพนียดในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายทำให้ได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพ่อเมืองสี่ขรภูมิ ปราสาทหินบ้านอนันต์ที่ตั้งเดิมอำเภอสี่ขรภูมิ (ตากันจะ) ปราสาททะแวง (ปราสาทสี่ขรภูมิในปัจจุบัน) และตำนานกำแลงตำราย (ที่พักโขลงช้างเล่นน้ำห้วยลำพอก)

สิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกยังคงเป็นชุมชนที่คงวิถีชุมชนดั้งเดิม ดังนั้นจึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ประปา และไฟฟ้า

ที่พัก ชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกยังไม่มีระบบบริการที่พักแรมของชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาการบริการที่พักแรมและโฮมสเตย์ที่ถูกต้องตามกระบวนการของกรมการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก ประกอบด้วย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ได้แก่ กิจกรรมการศึกษาเส้นทางธรรมชาติและวิถีชุมชน เช่น ชุมชนเรือประมงวิถีชีวิตคนริมน้ำ การเลี้ยงควายแบบดั้งเดิม (ควายน้ำ) และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเส้นทางประวัติศาสตร์

การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับคุณภาพและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเกื้อกูลน้ำล่ำพอก

องค์ประกอบ การท่องเที่ยวเชิงชุมชน	ระดับคุณภาพ	การวิเคราะห์สภาพ แวดล้อมภายนอก และภายในของชุมชน
1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว		
1.1 ด้านธรรมชาติ	ดี	สูง (S)
1.2 ด้านศิลปวัฒนธรรมและวิถีชุมชน	ดี	สูง (S)
1.3 ด้านสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น	พอใช้	ปานกลาง (T)
2. ด้านการบริการและการให้ประสบการณ์ ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว		
2.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ	พอใช้	ปานกลาง (T)
2.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น	พอใช้	ปานกลาง (T)
3. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว		
3.1 สิ่งอำนวยความสะดวก	พอใช้	ปานกลาง (T)
3.2 ที่พัก	ไม่มีคุณภาพ (ต้องปรับปรุง)	ต่ำ (W)
3.3 บุคลากร	พอใช้	ปานกลาง (T)
3.4 รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	ไม่มีคุณภาพ (ต้องปรับปรุง)	ต่ำ (W)
4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน		
4.1 ผู้นำชุมชน	ดี	สูง (S)
4.1 ประชาชน	พอใช้	ปานกลาง (T)
4.3 ภาคีเครือข่าย	ดี	สูง (T)
4.4 หน่วยงานภาครัฐ	ดี	สูง (T)

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาระดับคุณภาพและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเกื้อกูลน้ำล่ำพอก พบว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงชุมชนด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติและด้านศิลปวัฒนธรรมและวิถีชุมชน รวมทั้งด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านผู้นำชุมชน ภาคีเครือข่าย และหน่วยงานภาครัฐ มีระดับคุณภาพดี ซึ่งเป็น

จุดแข็ง (Strengths) ของชุมชนซึ่งมีความพร้อมที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากชุมชนอย่างเกื้อกูลน้ำล่ำพอกยังคงวิถีหรืออัตลักษณ์ของชุมชนริมน้ำ ซึ่งเป็นชุมชนเชื้อสายเขมรที่มีวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น ประเพณีแซนโฎนตา การทำขนมโบราณ (นมเนย) ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวควรเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่เน้นการนำวัฒนธรรมเป็น

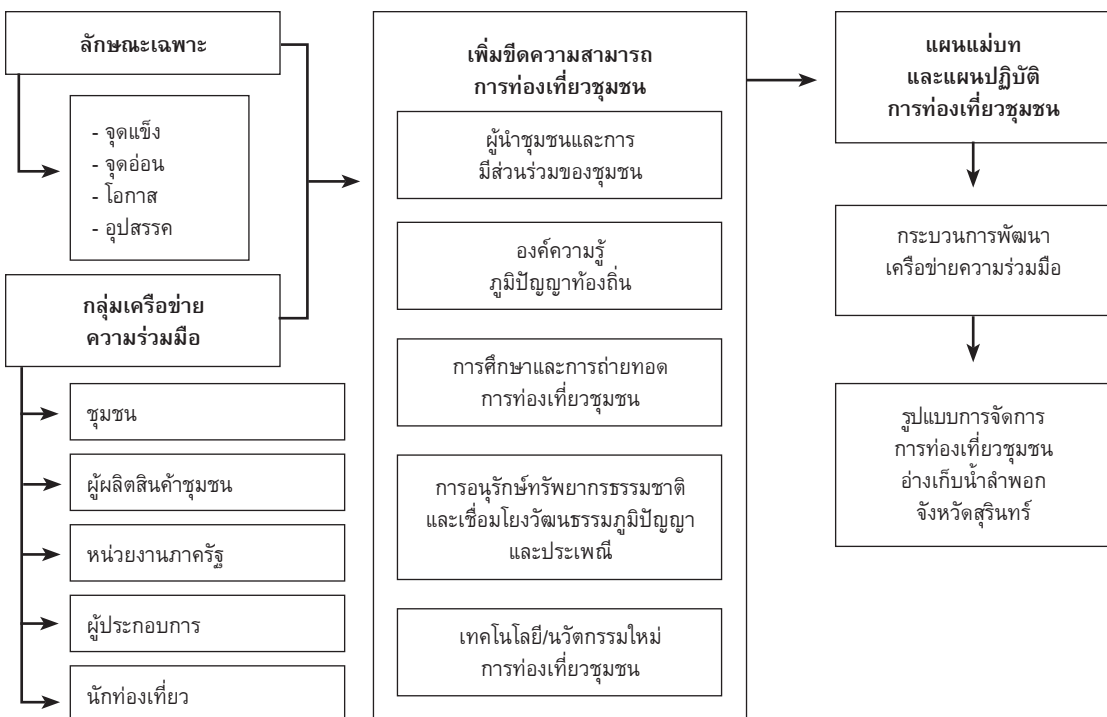
เครื่องมือทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้และสร้างความประทับใจ พร้อมกับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมให้คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน (Ximba, E.Z., 2009)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพบว่า ระดับคุณภาพของ ที่พักและรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับไม่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นจุดอ่อน (Weaknesses) ของการท่องเที่ยวเชิงชุมชนเนื่องจากการพัฒนาการบริการที่พักรวมและโฮมสเตย์ต้องเป็นไปตามกระบวนการของกรมการท่องเที่ยว และขาดการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่น่าสนใจบนพื้นฐานของสิ่งอำนวยความสะดวก

ที่สามารถสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาระดับคุณภาพและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเกื้อหนุนในด้านการบุคลากร พบว่า ประชาชนทั่วไปในชุมชนอย่างเกื้อหนุนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งหากมีกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ดังกล่าวจะสามารถยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้นได้ (Opportunities) เพื่อจัดการการท่องเที่ยวให้สูงขึ้นได้

ผลการศึกษาองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเกื้อหนุน ลำพอก จังหวัดสุรินทร์ ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 องค์ประกอบสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเกื้อหนุนลำพอก จังหวัดสุรินทร์

จากรูปที่ 1 การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ลักษณะเฉพาะของชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก 2) กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่ทำให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน เช่น ชุมชนต่างๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการการท่องเที่ยว ผู้ผลิตสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะของชุมชน รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมต่อระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ดังนั้น การเรียนรู้ของผู้ประกอบการท่องเที่ยวชุมชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนและสร้างความเข้มแข็งของการท่องเที่ยวชุมชน (Zapata, Maria Jose, Michael C. Hall, Patricia Lindo and Mieke Vandershaeghe., 2011: 3) การเพิ่มขีดความสามารถการท่องเที่ยวชุมชนทั้งในระดับคนในชุมชน ผู้นำชุมชน รวมถึงการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ ชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกมีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมา สามารถพัฒนาสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาชุมชนสู่การสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของการต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) การกำหนดแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกภายใต้ศักยภาพของชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองต่อนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ โดยมีเป้า

หมายเพื่อสร้างเศรษฐกิจสู่ชุมชนฐานราก และ 5) กระบวนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือนำไปสู่การกำหนดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกที่สอดคล้องกับนโยบายขององค์การการท่องเที่ยวโลกที่มุ่งเน้นให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกี่ยวข้องกับ 1) กิจการการท่องเที่ยวอยู่ภายใต้ความสามารถการรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน 2) ตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตชุมชน 3) การมีส่วนร่วมชุมชนและการกระจายรายได้ให้กับชุมชน และ 4) การพิจารณาความจำเป็นของการพัฒนาทางเลือกของชุมชนและกำหนดแผนงานทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของชุมชน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (World Tourism Organization, 2011)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจุบันพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั่วโลกให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในด้านประสบการณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยวมากกว่าการให้ความสำคัญกับความพึงพอใจจากวัตถุ นักท่องเที่ยวเน้นการท่องเที่ยวที่สามารถนำเสนอประสบการณ์ที่น่าสนใจและแปลกใหม่มากขึ้น (World Travel and Tourism Council, 2017) ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานของศักยภาพชุมชนที่มี จึงเป็นแนวทางที่น่าสนใจ เนื่องจากการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเป็นการพัฒนาและค้นหาจุดเด่นของชุมชนเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวให้เอื้อต่อการสร้างอาชีพ การจ้างงานและเอื้อให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์และคุณค่าไปพร้อมๆ กัน (Panyanuwat, A., et al., 2014) รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

มีความพิเศษที่นักท่องเที่ยวสามารถหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีการบอกเล่าเรื่องราวการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมองค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัย (กาญจนา แสงลิมสุวรรณ และ ศรินยา แสงลิมสุวรรณ, 2555) ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนต้องให้พลังอำนาจกับชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นกลไกหลักที่สามารถทำให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาเชิงพื้นที่ นอกจากนั้นการหนุนเสริมศักยภาพชุมชนยังทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากร ชุมชนและสำนึกสาธารณะว่าได้รับประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างแท้จริง (Mangkhang, C., et al., 2016) การพัฒนาบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ทุกภาคส่วนได้รับประสบการณ์การทำงานร่วมกันทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในกิจกรรมการบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพื่อการขับเคลื่อนภารกิจการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและภารกิจของแต่ละหน่วยงาน (Watcharakiet-tisak, T., 2017)

ดังนั้น การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนและองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก พบว่าถึงแม้อ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ มีเนื้อที่ 8,832 ไร่ แต่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกด้วยการเดินทางจากอำเภอด่านชุมพล ประมาณ 15 กิโลเมตร บนถนนหมายเลข 226 สุรินทร์-ศรีสะเกษ อ่างเก็บน้ำลำพอก มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจทั้งด้านธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมและวิถีชุมชน ซึ่งชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกยังคงเป็นชุมชนที่คงวิถีชุมชนดั้งเดิม ดังนั้นจึงมีสิ่งอำนวยความสะดวก

ขั้นพื้นฐาน แต่ชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกยังไม่มีระบบบริการที่พักและโฮมสเตย์ที่ถูกต้องตามกระบวนการของกรมการท่องเที่ยว และเมื่อพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก ประกอบด้วย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

องค์ประกอบสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ 1) ลักษณะเฉพาะของชุมชน 2) กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือ 3) การเพิ่มขีดความสามารถการท่องเที่ยวชุมชน 4) การกำหนดแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการท่องเที่ยว และ 5) กระบวนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา (กาญจนา แสงลิมสุวรรณ และ ศรินยา แสงลิมสุวรรณ, 2555) ขั้นตอนของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนประกอบด้วยการตลาดที่ต้องตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว การวางแผนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการวางแผนการใช้พื้นที่ การวางแผนการขนส่ง การประเมินผลกระทบและศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการโครงสร้างองค์กรและการจัดการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และสิ่งสำคัญที่สุดคือการปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยให้ความรู้บรรณารักษ์ ให้มีจิตสำนึกในการดูแลและรักษาสสิ่งแวดลอม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น ควรปลูกฝังตั้งแต่ระดับเยาวชน โดยให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ เรียนรู้ความเป็นมา มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนโดยภาครัฐให้การ

สนับสนุนทางวิชาการและขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกวิธี กระตุ้นให้เกิดความคุ้มค่าในการเรียนรู้สร้างความรู้สึกลงหนักแน่นให้เกิดขึ้น ความอยากเรียนรู้เพื่อที่จะอนุรักษ์จะตามมา จัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้แก่คนท้องถิ่น (บุพชาติ ดวงดี, 2560)

สรุปผลการวิจัย

ศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชน อ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ระดับคุณภาพเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกพิจารณาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงชุมชนด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติและด้านศิลปวัฒนธรรมและวิถีชุมชน รวมทั้งด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านผู้นำชุมชน ภาควิชา และหน่วยงานภาครัฐ มีระดับคุณภาพสูง ซึ่งสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแต่ต้ององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่า ระดับคุณภาพชุมชนด้านที่พักและรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับไม่มีคุณภาพ เมื่อพิจารณาระดับคุณภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกในด้านบุคลากร พบว่า บุคลากรและประชาชนทั่วไปในชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ เมื่อพิจารณาด้วยหลักการของการเข้าถึง สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก และ กิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า อ่างเก็บน้ำลำพอกมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาสู่การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ภายใต้ต้ององค์ประกอบ 1) ลักษณะเฉพาะของชุมชน 2) กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือ 3) การเพิ่มขีดความสามารถการท่องเที่ยวชุมชน 4) การกำหนดแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการท่องเที่ยว และ 5) กระบวนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้ชุมชนมองเห็นศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในมิติต่างๆ และควรศึกษาหาแนวทางการบูรณาการการท่องเที่ยวร่วมกับภูมิภาคอื่น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน บุคลากรของคณะเทคโนโลยีการจัดการทุกท่าน ไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แสงลัมสุวรรณ และ ศรีนยา แสงลัมสุวรรณ. การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. *วารสารนักบริหาร ปีที่ 32, ฉบับที่ 4 (ต.ค.-ธ.ค. 2555) หน้า 139-146.*
- บุพชาติ ดวงดี. 2560. รูปแบบการพัฒนาการเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดนันทบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปีที่ 36 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม.*
- วรรณวิมล ภูนาศ. (2558) ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน:กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา. *วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2558.*

- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561- 2565. <https://secretary.mots.go.th>. (21 พฤษภาคม).
- อิทธิศักดิ์ นันทิเดชาพันธ์. (2562). *อารยธรรมล้าพอก วิถีชีวิตคนสี่ขรภูมิ. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดสุรินทร์*. http://thainews.prd.go.th/th/website_/news/ print_news/ WNSOC6011210010049. (25 พฤษภาคม).
- Sampson, Peter M.J. (1967). Commonsense in qualitative research. *Journal of the Market Research Society*. Vol.9 (1), 30-38
- Amadeus. (2016). *Shaping the Future of Luxury Travel*. retrieved October 24, 22016 from <http://www.amadeus.com/documents/future-traveller-tribes-2030/luxury-travel/shaping-the-future-of-luxury-travel-report.pdf>
- Pisamai Jarujittipant. (2014). Potential for Ecotourism Development in Koh Samui Journal of Social Sciences. *Srinakharinwirot University*. Vol. 17, pp. 131-150
- Panyanuwat, A., et al. (2014). *Assessing the cost of administering the designated areas for sustainable tourism*. Bangkok: Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization).
- Mangkhang, C., et al. (2016). *A study project of the royal project's knowledge transfer and capacity building for highland communities*. Chiang Mai: Highland Research and Development Institute (Public Organization).
- Middleton, V., Fyall, A., Margan, M. and Ranchhod, A. (2009). *Marketing in Travel and Tourism 4thed*. Oxford, UK:Butterworth-Heinemann.
- Watcharakiettisak, T. (2017) Community economic strengthening by developing community enterprise group at Tambon polsongkram administration organization, Nonsung district, Nakhornratchasima province. *Journal of Business Administration, The Association of Private Higher Education Institution of Thailand*, vol. 5, no. 1, pp. 43-54.
- World Tourism Organization. (2011). *Quality in Tourism*. E-Bullentin, February 2011.
- World Travel and Tourism Council (2017), *Travel and Tourism Economic Impact 2017 Thailand*.
- Wurzburger,R., Aagesen,T., Pattakos,A., and Pratt,S. (2009). *Creative Tourism: A Global Conversation: How to Provide Unique Creative Experiences for Travelers Worldwide*. Paper Presented at the 2008 Santa Fe and UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe, New Mexico, USA.
- Ximba, E. Z. (2009). *Cultural and heritage tourism development and promotion in the Ndwedwe municipal area: perceived policy and practice (Master dissertation, University of Zululand)*. Retrieved September 15, 2012, from <http://uzspace.uzulu.ac.za/xmlui/bitstream/handle/10530/419/Cultural%20and%20heritage%20tourism.pdf?sequence=1>

Zapata, Maria Jose, Michael C. Hall, Patricia Lindo and Mieke Vandershaeghe. (2011). Can Community-Based Tourism Contribute to Development and Poverty Alleviation? Lesson from Nicaragua. *Current Issue in Tourism*, 14(8): 725-749.